

1928

1928. január 1.

A szentgotthárdi határállomáson az osztrák vámosok feltartóztattak öt vagon Olaszországból Magyarországra tartó hadianyag-szállítmányt. Arról az első világháborús fegyverkészletről volt szó, melynek viaszszolgáltatására Mussolini Bethlen István magyar miniszterelnök 1927. április 4–6-i római látogatásakor tett ígéretet. Franciaország és a kisantant azonnal nemzetközi vizsgálatot követelt.

Benda 1983, 905.; Vinaver 1971, 363–364.

1928. január 17.

„...ma sürgőnyt kaptam Becskerekéről, amelyben a Közművelődési Egyesület nevében arra kérnek, hogy tartsak ünnepi előadást a 29-én megtartandó Ady-esten. Én vállaltam az előadást...” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 57.

„Nagyon érdekelne hogyan alakult azóta a Népkör jubileumának programja. Én még most sem tudom, hogy mivel szerepelnék, azt hiszem elég volna, ha csupán a darabommal járulnék hozzá az ünnepi napló szerkesztéséhez. Különben legfeljebb a Könyvek rovatban lehetne beilleszteni egy keserves tíz perces panaszt, hogy a Vajdaságban nem olvasnak az emberek. Azt hiszem, ezt senki sem hallgatná szívesen s ezért legfeljebb mint színpadi szerző szerepelhetnék az ünnepi esten. Radóval beszéltem, ő szívesen vállalja a tárcát (Pláne F. Galambos Margit mellett), de Novoszel Andorra sajnos nem számíthatunk. Súlyos bénulása van a baloldalán, s mint hallottam, baja semmi esetre sem jóindulatú. Humoreszkre vagy kintornára Fenyves is kapható lenne, de a lappal nagy bajok vannak, a betiltás Damoklesz kardja félelmetesen reszket a Minerva feje felett s így nem igen hiszem, hogy Fenyves könnyen és kedvvel vállalná a szereplést. Egyúttal Fenyvesen keresztül a belgrádi államvédelmi ügyosztály figyelmét is felhívnád az ünnepségre, amely szervezet most Fenyvest ellenőrzi a legkicsinye-

sebben, a legkellemetlenebbül. No de nem is kell nagyon hosszú műsort csinálni, a közönség mégis csak elfárad, még a változatosságban is kimerül a figyelem. Elgondolásom szerint a következőképpen alakulna az est: 1. Konferánsz a Népkör Ünnepi Napjához (Duci); 2. Vezércikk (Szántó); 3. Versek (F. Galambos Margit); 4. Tárca (Radó Imre), 5. Humoreszk (?); 6. Műkedvelők; 7. Zene (Dalárda). – Talán neked még akad újabb ötleted, amivel változatosabbá tehetnéd a műsort.” (Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 58.

1928. február 18–21.

A Szentgotthárdon visszatartott olasz fegyverszállítmányt a magyar és az osztrák kormány által kijelölt vegyes bizottság vizsgálatát követően hadi célokra alkalmatlanná tették. Az 1800 pengő értékű, huszonegy tonna ócskavassal Magyarországra rendelkezett.

Benda 1983, 906.; Vinaver 1971, 364.

1928. február 21.

Kedves jó uram, nagyon megörültem utánam küldött levelének, főleg azért, mert én is régóta meg szerettem volna mondani véleményemet arról a buja burjánzásról, mely nálunk az utóbbi időben talán el fogja nyelni azt a kevés értékesebb irodalmat, mely a Vajdaság szikes földjéből kisarjad. Először –z–s urat szeretném elintézni, akinek tehetségtelenségénél úgy látszik csupán ténymegmásító merészsége nagyobb. –z–s úr többször járt már nálam, még többször küldte el írásait s én minden alkalommal megmondtam, hogy teljesen tehetségtelennek tartom. Igaz, hogy ezt udvarias formák között tettem s talán ezt értette félre –z–s úr s talán patológikus öntúlértékelése vezette őt arra, hogy udvariaságomat ilyen vaskosan félremagyarázta. Eddig bizonyos részvétellel néztem szájalmas tehetség-szegénységét, de úgy látszik, –z–s úr nem érdemel kíméletet. A *B. N.*-ről írva véleményét mindenben aláírom. Csakugyan nagyon szomo-

rú az a sok silány, vértelen, unalmas és erőtlen írás, ami vasárnapról-vasárnapra a kövér újságot megtölti. Sajnos nekem semmi befolyásom sincs a szerkesztésre és kicsit kedvtelen is vagyok arra, hogy harcot kezdjek a kiskorú kékharisnyákkal, a költővé ütött tehetségtelenekkel, akik – tekintve –, hogy a nagytőke protektorátusát élvezik – mégis csak erősebbek mint mi. Éppen ezért nagyon nagy érdeklődéssel olvastam újabb akarását és nagyon szívesen támogatom azt. Legyen oly jó, küldje el az első két-három számot ide, mert március közepéig itt maradok, illetve ide fogok visszatérni újabb kirándulásaimról, amelyeket Azúrország partjain csinállok. Olyan gyönyörű itt a Cota d’Azur-ön, annyi a napfény, az arany, az élet s úgy fáj, hogy vannak fáradt emberek, görnyedt gondok, fanyar facsargós hangulatok, alattomos felhők ott, ahová nekem is vissza kell mennem. Még egyszer ismétlem: mindenben Ön mellett vagyok a tisztító harcban és az új elindulásban” (Csuka Zoltánnak, Sanremóból Újvidékre)

Szenteleky 1943, 60–61.

1928. február

Szabadka, amely már minden magyar mozgalom igazi központjává vált, rendet teremtett a Népkör ügyeiben, mert a szabadkai magyarság nem tartotta lehetségesnek, hogy dr. Szántó Gábor, akit a Magyar Párt semmiképpen nem akart tudomásul venni, legyen továbbra is a Népkör elnöke, amely tisztségéhez úgy jutott, hogy a szabadkai magyarság belső harcainak idején a munkásság támogatásával meg tudta szerezni a többséget. Dr. Szántó Gábor a radikális párt tagja volt. [...] A Népkör elnökévé végül Nojcsék Géza, nagy tekintélyű szabadkai kereskedőt nevezték ki, aki elvállalta az elnökséget. Nojcsék Géza a régi függetlenségi kör gárdájához tartozott, vagyonos és jó szándékú ember volt, s egészen a felszabadulásig vezette a Népkört.

Csuka 1995, 331.

Ezekben a napokban Radics újraalakította a kormányát, amelyben Grol Milán kapta meg a közoktatásügyi tárcát és Korosec Antal lett a belügyminiszter. A magyarság Grol Milánt szívesen látta a közoktatási miniszteri székben. [...] A *Hírlap* levelet intézett Grol Milánhoz, amelyben négy pontban sorolja fel a magyarság oktatással kapcsolatos sérelmeit és két pontban terjeszti elő a kéréseket. (A levelet közli a könyvében Csuka János is.)

Csuka 1995, 332–333.

1928. március 4.

„Igen tisztelt uram, levelére készséggel válaszolhatom, hogy elvben szívesen támogatnám a *Híd* törekvéseit, mint minden tiszta, nemes, összefogó szándékot. Hogy azonban végleges és gyakorlatias választ is küldhessek, szükségesnek tartom, hogy a *Híd* egy-két számát megismerjem, annak szellemét, szerkesztési irányát tisztán lássam, ezért arra kérem, szíveskedjék néhány számot polgári címre (Dr. Stanković Kornél, Stari Sivač, Bačka) küldeni, ahonnan majd utánam küldik őket.” (Fekete Lajosnak Sanremóból Újvidékre)

Szenteleky 1943, 62.

1928. március 14.

A Belgrádban megjelenő *Vreme* című lap *Još jedna Južna Srbija* címmel magyarelles cikksorozatot kezdett, melynek további részletei 20-án, 29-én és 31-én jelentek meg.

Mészáros 1981, 179.

1928. március 15.

Popovics Dáka volt agrárreform-miniszter a Szkupstina ülésén beismerte „a bolsevista módszerek szerint végrehajtott földreform teljes csődjét”, melynek során úgyszólván „napirenden voltak a rombolások, gyűjtogatások, fosztogatások”. Véleménye szerint a legnagyobb károsodás a Vajdaságot érte, amelynek egész termelési rendszerét a nagybirtokok felosztása gyökereitől felforgatta.

Prokopy 1933, 31.

1928. április

Senki sem tudta, hogy állampolgár-e, vagy sem. Még 1927-ben is megtörtént, hogy három tekintélyes pacséri polgárt, akik közül kettő magyar párti községi képviselő-testületi tag volt, azon a címen, hogy nincs meg az állampolgárságuk, át-tettek a jugoszláv–magyar határon. [...] Korosec Antal belügyminiszter rendeletet adott ki, amely szerint a Vajdaság területén az 1879. évi törvény 50. szakasza szerint kell az állampolgárságot megállapítani, és így lehetővé vált az, hogy mind-azok, akiknek eszerint a magyar törvény szerint jár az állampolgárság, azt Jugoszláviában elnyerhesse.

Csuka 1995, 337.

1928. április 5.

„Mellékelek még egy novellát a *Híd* számára.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 63.

1928. április 10.

Makszimovics Bozso újabb cikke a *Vreme* című hetilapban: „A *Vreme*-ben megjelent cikkemben bebizonyítottam, hogy a kormány politikája a Vojvodinában valóságos nemzeti büntett.” Makszimovicsnak Sztankovics Szvetozár földművelésügyi miniszter válaszolt. (A cikket részletesen közli könyvében Csuka János is.)

Csuka 1995, 338–341.

1928. április 22.

A csonoplyai Magyar Népkör a belgrádi belügyminisztériumtól megkapta a működési engedélyt.

Mészáros 1981, 225.

1928. április 27.

„...köszönöm leveleit, figyelmességét, az *Új Aurorát* és minden felém forduló jóindulatát. Úgy látszik, divatba jöttünk s bár ennek sok kellemetlen következménye lehet, de egyúttal az az előnye, és építő ereje, hogy közelebb kerülünk

azokhoz a társakhoz és testvérekhez, akik ha nem is mentalitásban, de sorsban és szándékban sokkal közelebb állnak hozzánk, mint a pestiek. Mi tisztán csináljuk a poézist, az írást, nincs közösségünk, nincs könyvpiacunk, szóval spekulatív szándékok és közösség-előítéletek nem befolyásolnak az írásnál, önmagunkat adjuk s bennünket nem formál a kiadó ízlése vagy az olvasók kívánsága. Nemes, szomorú és szegényes sors ez, amely talán ugyanilyen Romániában, mint Csehszlovákiában. Ez a közös sors mindenesetre megértőbbé tesz bennünket egymással szemben s ezért nagyon helyénvalónak tartom, ha mi, »másarcú magyarok« összefogódzkodunk az örökkön közönyös, felületes és megnemértő Pesttel szemben. Éppen ezért szívesen látok minden olyan törekvést, mely bennünket, elszakítottakat összefog, de ennek a törekvésnek okosnak és megértőbbnek kellene lenni. Nem tartom helyénvalónak, hogy olyan emberek írják rólunk, akik teljesen járatlanok az itteni irodalmi viszonyokban, avagy felületes tájékozottságukat elfogultságukkal próbálják kiegészíteni. Ha a *Híd* ilyen ismertető arcképsorozatot akarna leközölni rólunk, azt csak itteni ember írhatja és szerkesztheti. Én vállalnám ennek megírását, de nem egyedül. Ugyanis sokan vannak a felsoroltak közül, akiknek nem ismerem egész oeuvre-jét s így nem mondhatok átfogó vagy hiánytalan ítéletet róluk. Szívesen vállalnám Borsodi Lajost, Csuka Zoltánt, Debreczenit, Gergely Boriskát, Milkó Izidort, Novoszel Andort, Radó Imrét, Szántó Róbertet, de a többiekről csak félve és bizonytalanul írnék. [...] A magam részéről szeretném, ha többen vennének részt annak megírásában és nagyon szeretném, ha a sorozatból nem hiányozna Farkas Geiza portréja.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 63–64.

1928. április 28.

Slavko Šećerov, a Bácska és a Bánság 1919 és 1921 közötti agrárreformügyi kormánybiztosa meg-

fogalmazott követelése szerint a már a nemzetgazdaságot is fenyegető visszaélések kiküszöbölése és a jövőben történő elkerülése érdekében a Honvédelmi és Haditengerészeti Minisztérium a *Hivatalos Lapban* tegye közzé a „szaloniki harcosok” hivatalos névsorát. Az agrárreform addigi eredményeit – illetve eredménytelenségeinek okait – összegezve Šećerov kiábrándultan állapítja meg: ha az elmúlt tíz év során törvényes alapokra helyezték volna az agrárreformot, „az állam régen levehetette volna a napirendről a mezőgazdaságnak ezt a súlyos kérdését, amely a szakmai tehetetlenség folytán a nemzetgazdaságunk testén ma is nyílt sebként tátong” A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság 1919–1920-ban 1 470 507 dinárt, 1920–1921-ben ennek sokszorosát, 43,3 milliót, 1922–1923-ban 54,6 milliót, 1924–1925-ben csillagászati 92,5 milliót, 1926–1927-ben további 70 milliót, 1927–1928-ban 50 milliót, 1928–1929-ben 41,6 milliót, 1929–1930-ban pedig már csak 30 milliót fordított az agrárreform „költségeinek fedezésére”.

Šećerov 1930, 89.

1928. május 7.

„Én nem tudom hinni, hogy Tamás úr részéről ez szelesség és meggondolatlanság lenne csupán. Eddig még sem írásaiban, sem cselekedeteiben nem tudtam megtalálni azt a kevés megértő jóságot, azt a gyenge etikai alapot, amely gyanúmat elhomályosítaná. Tapasztalataim azt igazolják, hogy Tamás úr visszaél avval a mulandó előnnyel, amelyet a *B. N.* íróasztala biztosít neki. Nem vagyok a harcok embere, a Ditrich Miklósok, a Tamás Istvánok gonoszságait sohasem fogom csúnya, csatázó indulatokkal visszafizetni.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 68.

1928. május 14.

„Nem tagadom: lennének terveim, akarásaim, ábrándjaim, de félek építeni arra a talajra, mely-

ről mindig menekülni szeretnék: a valóságra. Ezért nem hiszem, hogy alkalmas lennék arra a szerepre, amelyre Ön kiszemelt. Nem tudok megalkudni, kompromisszumokat kötni, legalábbis nem olyan mértékben, amilyent a közönség, de főleg az írók megkívánnának tőlem. [...] félek, hogy elsősorban Ön lenne elégedetlen az új szerkesztővel. Ismétlem: nem vagyok a valóság embere, nem tudom kitapintani a közönség óhaját, és ha tudnám is, nem tudnám őket honorálni, azért meg nem akarok tért és dobogót adni a tehetségtelenségnek, ha mindjárt a nagytőke ajánlólevelével is jön.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 69–70.

1928. május 30.

Zomborban, a városi tanács ülésén Székely József képviselő magyarul szólalt fel, ami ellen a jelen lévő szerb képviselők hevesen tiltakoztak.

Mészáros 1981, 179.

1928. május

Radics István és Pribicsevics Szvetozár Szabadkán népgyűlést tartott. (Beszédének részletét idézi a könyvében Csuka János.)

Csuka 1995, 342.

1928. június 3.

Színvonalas ünnepséget rendeztek a szabadkai Iparos Dalárda fennállásának 30. évfordulója alkalmából.

Mészáros 1981, 234.

1928. június 5.

A bácskai tartománygyűlésen indítványt terjesztettek be, amely szerint a bácskai tartomány közgyűlése tiltakozik a Rothermere-akció ellen. Az indítványt dr. Jojkics Dusán, Nikolics Szteván és Regelyac Szteván nyújtották be, s az indítványhoz elsőnek dr. Deák Leó szólott hozzá, majd a németpárti Heinrich Albert. (Hivatkozás: *Bácsmegyei Napló*, június 3.)

Csuka 1995, 343.; Mészáros, 1981, 183.

Moholon a községi képviselő-testület ülésén a hallgatóságként becsődült dobrovoljacok megtámadták és véresre verték Vida Pétert, a moholi párt elnökét.

Csuka 1995, 343.

Az egyetlen jugoszláv politikus, akit nem riasztott meg a folytonos magyarelles harc, Grol Milán közoktatásügyi miniszter volt, aki éppen a legviharosabb politikai harcok idején kötelező ígéretet tett dr. Várady Imre és dr. Strelitzky Dénes előtt, hogy a Felső-Bácskában három új magyar nyelvű polgári iskola felállítását rendeli el.

Csuka 1995, 345.

1928. június 8.

A *Bács megyei Napló* elismeréssel szólt a szabadkai Népkör nagy vállalkozásáról, az Ibsen-centenárium alkalmából színre vitt *Kísértetek* című háromfelvonásos dráma bemutatójáról. „Az előadás előtt Szenteleky Kornél tartott érdekes és élvezetes előadást Ibsenről. A közönség feszült figyelemmel hallgatta a mindvégig alapos felkészültséget bizonyító, lebilincselő előadást.”

Garay 2012, 36.

1928. június 19.

Veszekedéssé fajul a vita a belgrádi parlamentben a nettunói szerződés kapcsán.

Csuka 1995, 345.

1928. június 20.

Racics Punisa montenegrói képviselő közvetlen közletről rálőtt Pernár Ivánra, aki összeesett, azután Baszaricsek Radics-párti képviselőre, aki feléje rohant, és szintén összerogyott. Racics ekkor teljesen nyugodtan Radics István felé fordult, aki egész idő alatt dermedten ült a helyén, lőtt és revolvergolyó Radics Istvánt a hasán találta. Radics Pávle Radics István segítségére rohant, és a teljesen nyugodtan viselkedő Racics most Radics Pávlet lőtte le, majd egészen egykedvűen lelépett a szónoki emelvényről és az általános zür-

zavarban elhagyta az üléstermet. Radics Pávle és Baszaricsek azonnal meghalt, Pernár Ivánt és Radics Istvánt kórházba szállították. Radics néhány nap múlva Zágrábban belehalt a sérülésébe. (A 369. oldalon ez olvasható: „Ez volt Radics István öröksége, amelyet 1928. augusztus 8-án bekövetkezett halála után Macsek Vlátko vett át tőle.”)

Csuka 1995, 347.

Lövöldözés a belgrádi parlamentben. Vuk Vinaver szerint ekkor már oly mértékben elmérgesedett a horvát–szerb viszony, hogy Svetozar Pribičević szájából elhangzott: „a horvátoknak ennél még a magyar időkben is jobb volt”!

Vinaver 1971, 388.

1928. június 24.

A Magyar Párt nevében dr. Sántha György intézett részvéttáviratot a horvát parasztpárthoz, dr. Strelitzky Dénes pedig a *Hírlapban* megjelent vezércikkében búcsúzott a horvát politikustól. A horvát parasztpárt elnöke Macsek Vlatko lett.

Csuka 1995, 347.

1928. június 28.

„Sajnos nem küldhetek boldog és bőséges beszámolót, nálam mindössze nyolcan jelentették be eddig csatlakozásukat, név szerint: Milkó Izidor, Szántó Róbert, László Ferenc, Borsodi, Havas Emil, Draskóczy, Gergely Boriska és Fekete Lajos. Talán a *Képes Vasárnap* címére több válasz érkezett. Fenyves mélyen hallgat, pedig néhány meleg és megértő sort küldtem neki záradékkal. [...] A névsorból nem küldtem F. I-nek és -s-nak, mert ha nekik küldenék úgy ugyanavval a joggal küldhetnék még vagy harminc dilettánsnak. Ferenczinek azért nem küldtem, mert nem tudom a címét...” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 70.

1928. július 2.

Gergely Boriska már kéziratot is küldött, egyetlen elküldök Önnek a *Képes Vasárnap* számára, a

másikat magamnál tartom a *Vajdasági Írás* számára. Újabb válasz nem érkezett, talán Szabadkára befutott egy-kettő. Ma küldök még egy felhívást Petrányinak, a sürgető válaszokkal még várni fogok...” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky, 1943, 71.

1928. július 17.

„Csuka talán említette Önnek azt a különleges missziót, mely Önre vár, hogy t. i. Petrányi plébánoshoz látogasson el Óbecsére. Remélem, hogy Önnek sikerülni fog Petrányit is megnyerni a *V. I.* számára, mert ő mindenestre a tiszamenti magyarság körében a legnagyobb tekintélynek és nagyrabecsulésnek örvend.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943 71.

1928. július 21.

„Azt hiszem, nem írok semmi újat, ha közlöm, hogy a szabadkai Nép kör havi ezer dinárral támogatja a *Vajdasági Írást*.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 72.

1928. július 27.

„A *V. I.* sokatígérően indul, eddigi kilátások szerint szept. 2-án fog megjelenni az 1. szám. A lapot Ön természetesen állandóan fogja kapni.” (Leszkovac Mladenek, Zombor)

Szenteleky 1943, 74.

1928. július 29.

„...nem tartom szükségesnek a művészi-nek hangsúlyozását, mikor a *V. I.* sokkal inkább tudományos, mint művészeti szemle lesz. Ha általánosságban csak »irodalmi« mellékletéről beszélünk, úgy ebben benne lenne a szépirodalom, esztétika, társadalom és természettudomány, bölcelet, kritikai és essay-irodalom. Helyesebbnek tartanám tehát, ha a következő szöveg állna a levélpapíron: *Vajdasági Írás* – a *Képes Vasárnap* irodalmi melléklete – szerkeszti: stb. [...] A

Szabad Fórum című rovatot nem tartom épen szükségesnek, hiszen a *V. I.*-nak nem lesz jelte len cikke, írását mindenki aláírja és mindenki felel saját írásáért. Legfeljebb azt tehetjük meg, hogy megkérjük Harasztit vagy Mikest, hogy ne válasszanak olyan témát, amelyben szélsőségségük túl élesen ütközne ki. [...] úgy hiszem az Ön aggodalma kissé túlzott és nem látom a szükségességét egy szabad fórumnak, hiszen az egész *V. I.* szabad fórum szeretne lenni.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 74–75.

1928. augusztus 2.

„Mindaz, ami Nálad aggodás és ellenvetés, az nálam is volt, csak hogy én hamarabb és könnyelműbben toltam el az útból, mint Te. Csuka terve eleinte nekem is visszatetsző volt, hiszen más, fényesebb irodalmi szemlérről álmodoztam, tisztább előkelőbb megjelenési formáról, de Csuka hamarosan meggyőződött, hogy kedvezőbb és függetlenebb formát nem igen kaphat irodalmi lap, amelybe kacér női mosolyok révén bárki bejuthat, vagy egy halálraítélt közönség nélküli orgánium, mely az első számok után megfulladna a közöny és a szegénység levegőtlenységében. Valamit pedig kellene csinálni, mert így joggal lehetne kétségbe vonni a magyar szó és kultúra vajdasági jogosultságát. A *Vajdasági Írás* a *Képes Vasárnap*tól csupán a publicitást kapja, egyébként attól teljesen független lesz. [...] A lap szellemi része várakozáson felül ígéretes. Már eddig is sok kéziratot kaptam, a sok lelkes, csatlakozós írás meg szinte megható. Még sose láttam ilyen impozáns, kollektív megmozdulást a mi vidékünkön. Én komolyan hiszem, hogy nagyon szép és nívós lapot csinálhatunk majd, amely méltón képviseli úgy itt, mint külföldön a jugoszláviai magyar kultúrát.” (Radó Imrének, Szabadka)

Szenteleky 1943, 75–76.

1928. augusztus 16.

„Deák Leó eddig csak magánosokkal beszélt, az egyesületek még nem adtak választ, de így is 1000–1500 dináros havi segélyt remél Zomborban összegyűjteni. Arra kér azonban bennünket, hogy legyünk türelemmel egy-két hétig, neki ugyanis a napokban Genfbe kell menni, ahonnan szeptember első napjaiban tér vissza. [...] Mivel pedig Genfben Strelitzky társaságában megy, azt is megígérte, hogy Strelitzkyt teljesen meggyűrja a mi javunkra. Csupa lelkesedés volt és bizakodás, valahogy hinni is tudtam ígéretes optimizmusában.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 78.

1928. szeptember 5.

Horthy Miklós kormányzó Wekerle Sándort pénzügyminiszterré, Gömbös Gyulát pedig honvédelmi államtitkárrá nevezte ki. Jugoszláviában és a kisantant államokban a magyar revíziós törekvések megerősödésére számítanak. Ezzel egy időben a Vajdaságban érezhetően romlott a magyar kisebbség helyzete. Egyes szerb politikai körök szemében a magyarsággal történő együttműködés fölért a nemzetárulással.

Benda 1983, 907.; Vinaver 1971, 381–382.

1928. szeptember 23.

Megjelent a *Vajdasági Írás*, a *Képes Vasárnap* irodalmi melléklete. Szerkeszti Szenteleky Kornél. A szerkesztőbizottság tagjai: Borsodi Lajos, Csuka Zoltán, Draskóczy Ede, Kohlmann Dezső, Szántó Róbert.

„Hát megjelent az első szám és nagy általánosságban meg vagyok vele elégedve, hiszem, hogy másoknak is ez az érzésük és ítéletük. [...] Ami a *V.I.* szellemi részét illeti, hát bizony avval nagyon rosszul állunk. Ma már vasárnap van és még újabb kézirat nem futott be. Pedig minden nap írok kérő, sürgető leveleket. Írtam már Borsodinak (jöveteletüket is jelezve), Feketének, Gergely Boriskának, Kohlmannak, Lucianak, Quasimodónak, Radónak, Vidornak, a zombori

Zsigmond Ernőnek (történeti cikket kértem tőle)...” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 83.

1928. szeptember 25.

„Kemény János báró felkérését nagyon életes gondolatnak találom. Egy hosszabb memorandum-szerű levelet gondolok ebben az esetben helyénvalónak, amelyben részletesen ismertetjük az itteni sivár irodalmi viszonyokat, a *V.I.* nehéz megszületését és bizonytalan életét s azután kérjük nemes támogatását. Mindenesetre legyen oly jó drága uram, fogalmazza meg ezt a levelet, Ön jobban ismeri Kemény báró jellemét és helyzetét és az erdélyi viszonyokat, melyeket szembe kell állítani a mi irodalmi viszonyainkkal. [...] Az is nagyon életrevaló dolog lenne, ha a becsei irodalmi találkozóra elhozná az erdélyi *Helikon* alapszabályát. Talán mégis lehetne valamit kezdenünk, talán nem vagyunk olyan korai és kegyetlen halálra ítélve, mint ahogy keserű éjszakáinkon látjuk. Én, ha nem is sokat, de valamit mégis csak várok a becsei találkozótól.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 85.

1928. szeptember 28.

„Drága és kedves társam, a második szám nehezen töltődik meg s ezért komoly gondjaim vannak a nagy terjedelem miatt. A második szám eddig összegyűjtött kéziratai a legjobb esetben sem haladják túl a 24 oldalt s így igazán nem tudom, mivel lehetne a hiányzó 8 oldalt kitölteni. [...] ilyen kéziratítségben az ember szinte kísértésbe jön, hogy olyan műkedvelőírásokat is hozzon, melyek a *B. N.* mértékét sem ütik meg, (lásd Karlóczy Etelka kéziratát)...” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 80.

1928. szeptember

Az agrárreformügyi minisztérium az agrárérdekelték között szétosztotta a bellyei birtok 8000 katasztrális holdját. Ennek során egyetlen

magyar sem jutott földhöz. Hivatkozás: *Hírlap*, szeptember 8.

Mészáros 1981, 183.

1928. október 4.

A *Hírlap* beszámol arról, hogy a hatóságok hatályon kívül helyezték a Magyar Párt jegyzőjének, Kolling Ferencnek a megválasztására vonatkozó döntését. Az érintett a döntés ellen nem fellebbezhetett.

Mészáros 1981, 183.

1928. október 7.

Ünnepélyesen felavatták a szabadkai Népkör felújított színpadát. Az ünnepi beszédet dr. Havas Emil tartotta. 1928 decemberében megrendezték a „vojvodinai magyar írók szerzői estjét”.

Bokréta 1940, 18.

1928. október 9.

„Leveleit megkaptam és megörültem nekik. Egyrészt azért, mert amint azt az Ön leveléből is látom, az érdeklődés a *V. I.* iránt egyre tágabb és elevebb, másrészt, mert megtörtént a béke a *B. N.*-val, ami bizony nagy előnyt jelent számunkra. Örvidenek, ha Polácsi vitába szállna Aszlányival, evvel is magunk felé fordítjuk az érdeklődést, de nem hiszem, hogy Fenyves helyet adna ennek.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 89.

1928. október 15.

Vladimir Maček Bécsben a magyar kormány képviselőivel találkozott és a horvát kérdésről tárgyaltak. Olaszország hangoztatta: üdvözlőné a független horvát államot.

Vinaver 1971, 389.

„Én azt hiszem, hogy Ön nagyon is elfogult Csányival szemben. Istenem: dilettáns. Nem rakétázó tehetség, de dilettantizmusában van intelligencia és becsületesség. *A Mi Világunkat* nem láttam, de hiszem, hogy nagyon rossz

lehet, ez azonban még nem ok arra, hogy a *V. I.* nagynéha ne engedje be gondosabb, fésültebb írásait. Kevesen vagyunk ezért egy-két dilettánsnak mégis csak meg kell bocsátanunk.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 93.

1928. október 22.

„Megjöttem Becséről és a helyzetet ma már sokkal optimisztikusabban ítélem meg, mint tegnapelőtt. Draskóczy erősen hiszi, hogy nem lehet ünnepontás. Ha lesznek is ellenvélemények, de nem hihető, hogy ezek botrányos szélsőségekbe tévedjenek. Fenyves mindig óvatos és határozatlan, ő számításba sem jön, mint harcos ellenzék. Radó puha is, jámbor is, ha van is harci kedve, semmi esetre sem fog az a bűzbombavetésig fajulni. Luciát alig veszi valaki komolyan, más pedig eddig még nem is jelentette be részvételét az ellentáborból. De kik is lehetnek még? Bródy nem kapott és nem is fog kapni meghívót, Debreczeni, László, Vidor a *V. I.* munkatársai és ezért csak letompított, langyos ellenvélemény várható a részükről. Én tele vagyok bizakodással, s alig hiszem, hogy csalódnai fogok. [...] Galambos Feri becsei ügyvéd említette, hogy Becsén sokan szeretnének előfizetni a *V. I.*-ra, de sokkal nehezkesebbek, semhogy a kiadóba írjanak.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 95.

1928. október 23.

„Tegnap Sztari Becsejen voltam, ahol Draskóczy Ede, a Magyar Népkör elnöke a kör jubileuma alkalmából nagyszabású ünnepséget készít elő. Az egyik pontja a jubileumnak a vajdasági írók találkozója lenne, amelyre a vajdasági szerb írókat (Önt, Veljkót, Tosót, Zsarko Vasziyevityet) is meghívta, sőt a Maticát is mint testületet, amely valószínűleg kiküld valakit erre a találkozásra talán már kész tervvel is. Arról van ugyanis szó, hogy a magyar–szerb kultúrközeledést megszervezzük akár a Matica keretében, akár egy

különálló társaság formájában (azt hiszem erre a célra legalkalmasabb lenne Vitkovity Mihály neve) s ez a társaság irányítaná a két nép szellemi termékeinek kicserélését, a fordítások megjelenését, illetve kiadását, közös kultúrestek szervezését stb. Azt hiszem a vajdasági magyar írók ellenvélemény nélkül elfogadják ezt a tervet és hiszem, hogy a Matica is rokonszenvvel fogadja, hiszen ez magasabb politikai érdek is, hogy az itt élő magyarságnak önálló kultúrélete legyen. Én sokat várok ettől az irodalmi találkozótól.” (Leszkovác Mladennek, Belgrád)

Szenteleky 1943, 97.

1928. október 25.

Esperesi jelentés a feketicsi egyházmegyei közgyűlésen. Felolvasta Ágoston Sándor. Részlet: Egyházmegyénk egyik legnehezebb problémája a szórványok gondozása. A régi Magyarország déli része, amely a háború után Jugoszláviához csatoltatott, speciális szórványterület volt, mely három püspökséghez tartozott. Ez a nehéz terület most mind a mi kicsiny egyházmegyénknek jutott, és ezért ró ez ránk elviselhetetlen terheket. Pedig 20 olyan egyházközségünk van, mely egészen, vagy részben szórványokból áll. Van közöttük olyan is, ahol egy lelkésznek 92 polgári községben 1717 lelket kellene gondoznia. Van egy másik, ahol a központban a lelkészen kívül egyetlen református sem lakik, hanem valamennyi híve a szórványban él, még pedig 19 községben 690 lélek. Az egész egyházmegyében az anyaegyházakon kívül 600 községben 15 000 református lélek van szétszórva. Ezeknek felkeresése, gondozása, megtartása a mi erőnket messzire felülmúlhatja. Nemcsak emberünk nincs rá, de pénzünk se. Ezen a ponton nem nélkülözhetjük a külső támogatást. Amit régen három püspökség nem bírt el a maga erejéből, azt mi egyedül még kevésbé bírhatjuk el.

Árvaházi Naptár 1929, 43–58.

1928. október–november

Jugoszláviában életbe lépett az új oktatási törvény, mely igen súlyosan érintette a magyar kisebbséget. A törvény kötelezővé tette a szerbhorvát nyelven történő oktatást, megszüntette a magyar iskolákat, a „nemzetiségi területen” csak „lehetővé tette” a szerb intézményeken belüli „párhuzamos osztályok” működését. Az új oktatási törvényre hivatkozva a hatóságok 114 magyar tanítót kényszerítettek nyugdíjba.

Vinaver 1971, 402–403.

1928. november 3.

„Fenyves roppant kedves volt. Két óra hosszat folyt a legudvariasabb és bókólos hangú eszmecsere, amelynek vége az volt, hogy Bródy megkapja a meghívót, de megígérte, hogy nem fog elmenni (ő maga is belátta, hogy vezércikkei után nem mehet el Becsére). Draskóczy szeretetet kért a kritikában, amit ő meg is ígért. Egyelőre tehát csendre van kilátás. Debreczenivel is beszélünk, aki a legnagyobb felháborodással beszélt Bródyról és Fenyvesről, az utóbbi szerződésileg tiltotta meg neki, hogy a *V. I.*-nak dolgozzon. [...] Magam is úgy látom, hogy itt az új utakat, új életformákat keresők harcáról van szó a konzervatívokkal szemben. Erről írni is fogok egy tisztán elméleti, kultúrtörténeti tanulmányt a következő számba. Ebben a számban Gergely Boriskának szózata van a vezetőhelyen, amely ugyancsak erről szól.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 100.

1928. november 6.

„...erősen hisszük, hogy lesz ez még másképpen is, mi már Becsétől várjuk megerősödésünket és gondtalanabb életünket. Talán Ön is észrevette azt a rosszindulatú, romboló szándékot, amely a becsei találkozót lekicsinyli és elgáncsolni igyekszik. Meg akarja fojtani a magot, amelynek holnapját senki sem ismerheti. A mi hitünk és lelkesedésünk azonban bizakodóan lobog, mi igenis hisszük és valljuk, hogy a Vajdaság ma-

gyar irodalmának új, életesebb életformára van szüksége, és mi ennek az új épületnek alapjait szeretnénk Becsén lefektetni. Kérem Önt, álljon mellénk építő munkánkban, adja oda minden hitét, erejét és tehetségét a nagy, a szent építéshez. Szeretettel köszönti igaz társa Szenteleky.” (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 101.

1928. november 17–18.

Óbecsén látványosan megünnepelték a Magyar Népkör fennállásának 60. évfordulóját. Draskóczy Ede a jubileumi rendezvényre – az összefogás és az együttműködés nem titkolt szándékával – meghívta a vajdasági magyar művelődési egyesületek vezetőit és a magyar író-társadalom jeleseit is. „Ma, amikor még a vajdasági magyar kultúrakarások szóvivői azon vitatkoznak, hogy vajon szükséges, vagy egyáltalán lehetséges-e önálló magyar irodalom kifejlesztése a Vajdaságba, kétszeres figyelemmel kell figyelnünk minden olyan mozzanatra, amely ha öntudatlanul is, azt célozza, hogy a vajdasági magyarság szellemdús talajából végre-valahára komoly és egységes kultúrmunka fakadjon ki” – írta már hónapokkal korábban A kultúra egységfrontja felé című vezércikkében a helyi lap (*Tiszavidék*, 1928. február 19.). A meghívó pedig már így fogalmazott: „a vajdasági írókat és költőket irodalmi találkozóra kívánjuk meghívni, hogy egymást megismerjék, hogy panaszait, terveiket és problémáikat közösen megbeszéljék. Eddig a szerb és a magyar kultúrközeledés problémája, a folyóirat és könyvkiadás kérdése, s végül a műkedvelés és irodalom viszonya volnának azok a sarkalatos pontok, melyek megvitatás tárgyai lennének. (Képes Vasárnap, 1928. október 21.)

Az ünnepi találkozó – a sajtó megítélése szerint – fényesre sikeredett. Vajdaság szinte valamennyi magyar művelődési egyesülete képviseltette magát, az írók közül pedig jelen volt a Bánáti Közművelődési Egyesület küldötte,

dr. Várady Imre országgyűlési képviselő, akivel együtt érkezett dr. Mara Jenő, Márton Andor és László B. Jenő, Sztrelitzky Dénes ugyancsak országgyűlési képviselő, dr. Hermann Károly, dr. Kohlmann Dezső, dr. Wollhelmer József, Debreczeni József, Fekete Lajos, dr. Borsodi Lajos, Csuka Zoltán, dr. Farkas Geiza, dr. Fenyves Ferenc, Gergely Boriska, Juhász Ferenc, Havas Antal, dr. Havas Emil, Kristály István, Kovács Antal, dr. Lampel Béla, dr. Török Béláné (Lucia), Kvazimodo Braun István, Radó Imre, Somogyi Pál, Szántó Róbert, Csányi Endre, Kelemen János, Szenteleky Kornél, Tomán Sándor, László Ferenc, Gyöngyösi Dezső, és a Szerb Matica nevében Žarko Vasiljević, akikhez olyan jeles óbecsei írók csatlakoztak, mint Cziráky Imre, F. Galambos Margit, Petrányi Ferenc apátplébános, Varró János, és az újságírás doyenje, Fárász József. Ünnepi beszédében Draskóczy Ede kiemelte: nem csak lelkesedés, de „kitartó és edzett lélek kell ide, szenvedélyes hit, az élni akarás vakbuzgósága, bibliai önzetlenség és áldozni akarás”. Az Óbecsei Helikon néven emlegetett találkozó valódi nagy eredménye az volt, hogy az író-társadalom és a művelődési élet meghatározó személyiségei végre kimondták: a vajdasági magyarság immár kénytelen a saját útján haladva a maga kezébe venni sorsa alakítását. Senkitől nem várhat segítséget közösségi gondjai megoldásában. „A mai vajdasági irodalom önállóságra törekszik, mert élettartama lassankint teljesen elszigetelődik – hangoztak a súlyos mondatok. – Az a köldökzsinór, mely a Vajdaság aktív irodalmi életét Pesthez kötötte, ma már alig lüktet, nemsokára talán már teljesen elsorvad” – írta Szenteleky Kornél az *Új életformák felé* című írásában. Mindannak, ami az Óbecsei Helikonon elhangzott, meghatározó szerepe volt a helyi színek igényére vonatkozó elmélete kidolgozásában is.

1928. november 22.

„A rossz elmúlik s a jó megmarad. Most, öt nap múlva a becsei nagy napok után ez a megállapítás cseng vissza. Nagyon szép volt minden ott Becsén, és a sok szépben, a hatalmas jóban szinte észre sem venni azokat a gonoszságokat, melyek vézna és erőtlen hanggal hápogtak bele a hozsánás harangzúgásba. Ezek a sziszegő hápogások, mint olvashattad is, tovább folytatódnak a *B. N.* hasábjain, de valahogy groteszkül hatnak. A csíra már kihajtott, erősödik a szár, most már nem lehet bennünket lefricskázni a bácskai ugarról. Éppen ezért kissé mosolygósan hat az a naivul gonosz szándék, amely még mindig a csíráat akarja betemetni. A gonoszsnak nagyon nagy hegyét kell már ma összehordani, hogy bennünket eltemethessenek.” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 101–102.

1928. november 26.

„Úgy látszik Str.(elitzky) vagy teljesen tájékozatlan, vagy hibásan van mindenről informálva. Az írók meg nem értése és közönye a *V. I.*-vel szemben – írja – megdöbbenette ott Becsén. Megírtam tehát, hogy a Vajdaság minden írója kivétel nélkül csatlakozott a *V. I.*-hoz, s egyedül Radónak voltak formái – de nem szellemi – kifogásai a lap ellen. Az írók nem szólhattak hozzá az anyagi megalapozás kérdéséhez, ezért hallgattak Becsén, de aki itt író, az a *V. I.* mögött van.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 102.

1928. november 27.

„A cikket nagyon helyesnek találom, azt hiszem hatása is lesz úgy Strelitzkynél, mint a *B. N.*-nál. Nem helyeslem azonban a harcias, pressziós politikát. Mikor Fenyves először említette a szelekciót, hosszas választ küldtem neki, amelyben rámutattam arra, milyen kegyetlen, léleknélküli dolog lenne ez a drótsövényhúzás, a harci riadó fúvása, hiszen ennek a harcnak

első hősi halottja a vajdasági magyar irodalom lenne. Ezek után nagyon furcsán hatna, ha én vinném körül a véres kardot, amelyet olyan élesen elítéltem. És kérdés: ki lenne mellettünk? Kívánhatjuk-e mondjuk Gergely Boriskától vagy Kristálytól azt, hogy mondjanak le a Fenyvesféle honoráriumról, amikor mi nemcsak pénzt nem tudunk nekik adni, hanem még megfelelő teret sem? [...] Én a múlt héten Fenyves kérésére küldtem kéziratot, melyet nem fogok többé visszakérni. Ellenben még ma írok Fenyvesnek, amelyben szeretettel arra fogom kérni, hogy bocsúljon meg munkánkat, hitünket, amiképen mi is megbecsüljük az övét. Mi erősnek hisszük magunkat, mert az erkölcsi igazságot érezzük a mi oldalunkon és azt hisszük, hogy ez erősebb segítőtárs, mint a tőke. Kérni fogom őt, hogy ne engedje odáig fajulni a dolgokat, hogy komoly harc fejlődjön, hiszen ez nem lehet az ő érdeke s ezért szüntesse be provokáló, sértő, lekicsinylő írásait, nagy, lelkes, kézzelfogható teljesítményünkkel szemben.” (Fekete Lajosnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 103.

1928. december 4.

„Az *Irás* ügye még mindig bizonytalan. Strelitzky Csuka első ajánlatát visszautasította, a napokban próbálnak újból tárgyalni. Közbe persze lankadatlanul dolgozunk más irányba is, vasárnap este lent voltam Újvidéken és Csukával meg Feketével főztük a tervet reggelig. A közönyt talán még valahogy fel fogjuk rázni, de a rosszindulatot, a nagy vajdasági Rosszindulatot ma még aligha fogjuk legyőzhetni. Mégis hisszük, hogy a Rosszindulat kezéből maholnap ki fog hullni a csákány és a mi nagy, életes erkölcsi Igazságunk diadalmasan fog élni és építeni. Pihennünk persze nem szabad, még Neked se, drága ünnepelt, hiszen oly kevesen vagyunk tisztahitűek, merészt és jobbat akarók.” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 105.

1928. december 5.

A *Vreme* című lap címloldalán hatalmas betűkkel jelentette: Zágrábbal megromlottak a viszonyok. A hathasáros cikk olyan indulatosan szólt a horvát politikáról, ahogyan az korábban csak Budapesttel és Szófiával szemben tette. A belgrádi parlamentben lezajlott lövöldözés után komolyan főnnállt a polgárháború és az ország szétszakadásának veszélye.

Vinaver 1971, 390–392.

1928. december 10.

A szabadkai Népkör irodalmi estjén hat vajdasági író lépett fel annak bizonyítására, hogy a vajdasági magyar irodalom nem ábránd csupán, hanem élő valóság. A műsorban elsőnek Szántó Róbert *A sátán országa* című egyfelvonásosával mutatkozott be, Debreczeni József ugyancsak a *Gimnázium* című színpadjelenetével kapcsolódott be a seregszemlébe. László Ferenctől *A harmadik* című darabot mutatta be a társulat, majd Arányi Jenő *Derelye* című parasztkomédiája következett. Ezt követően Csuka Zoltán és Fekete Lajos költők két-két verset olvasott fel. Schlesinger Ily Fehér Ödönnek, a kitűnő zene-költőnek három finom dalát énekelte a szerző zongorakíséretében.

Garay 2012, 40–41.

1928. december 11.

„Tegnap végigviziteltam Szabadkát s végeredményben meg vagyok elégedve utammal. Fenyves csupa nyájasság volt és ünnepélyesen megígérte, hogy többé nem fog engedni semmiféle sértő hangú cikket a *V.I.* ellen és ha íródna ilyen, úgy előbb nekem is megmutatná. Ő maga sem helyesli Dettre prekomurjei cikkét, ha ő szerkesztette volna, úgy be se került volna a lapba. (?) A cikket azonban tényleg Dettre írta, amint kinyomoztam (apropó küldtél már neki *V.I.-t*?) Szóval egyelőre fegyverszünetet kötöttünk. Fenyves még azt is megígérte, hogy az esetleges támadásokra sem fog reflektálni, de ennek fejében

arra kért, hogy én is álljak el a beszámolómtól, amely már amúgy sem lenne aktuális (?) Én belementem ebbe a fegyverszüneti megállapodásba, avval a feltétellel, hogy a *B. N.* soha több sértő, lekicsinylő hangú cikket nem fog írni a *V.I.-ról*. Fenyves nagyon sajnálta, hogy Ti kimaradtatok az almanachból és most már nem is lehet ezen segíteni, de reméli, hogy a jövőben azok is munkatársai lesznek a *Naplónak*, akik eddig is azok voltak, de az almanachból kimaradtak. Dóri bácsi bizony már öreg és beteg. Dettre cikke őt is felhábortotta. Megígérte, hogy amikor csak Fenyvessel beszél, mindig befolyásolni fogja őt a békés együttműködés irányába. Egyébként az irodalmi társaság meg a halál foglalkoztatja.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 107–108.

1928. december 16.

„Megdöbbenve értesültem arról az új irodalmi lapalapításról, amely egyszerre sürgős és szükséges dolog lett azoknál, akik eddig nyíltan azt hirdették, hogy a *B. N.* vasárnapi melléklete teljesen feleslegessé teszi a különálló irodalmi szemlét. Ennek a lapnak elindítása tehát nem lehet belső szükségesség, vagy régen vallott eszmények megvalósítása; ennek a lapnak a megalapítása nagyon is átlátszó. Nemcsak a *V.I.* megfojtása itt a cél. Ha jobb lapot tudnának adni a *V.I.-nál*, úgy még örülnék is neki, hiszen nekem nem a *V.I.* a szívügyem, hanem a nívós, független magyar folyóirat. Én azonban úgy érzem, hogy itt a vajdasági magyar folyóirat végleges eltemetése a végső és az igazi cél.” (Dr. Strelitzky Dénesnek, Szabadka)

Szenteleky 1943, 109.

1928. december 21.

A *Hírlap* tájékoztatása szerint Daka Popović agrárreformügyi miniszter bejelentette, hogy érvényesíteni fogja a Nemzeti kisebbségek kitelepítése révén történő földhöz juttatásáról szóló törvényt. Ennek értelmében a föld nélküli

magyar tömegek „Dél-Szerbiában” (Macedóniában) kaptak volna földet.

Mészáros 1981, 184.

1928

Úgy tűnt, hogy a Magyar Párt a parlamenti, a tartománygyűlési és a községi választásokon történt jó szereplését követően politikailag végre konszolidálódott. Eredményeit azonban többé-kevésbé a radikálisokkal történő együttműködésnek köszönhette. Társadalmi bázisa azonban ebben az esztendőben sem bővült jelentősen, a vezetés továbbra sem tett kísérleteket a magyar munkásság megnyerése érdekében. A Magyar Párt ezért a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságon belül sohasem képviselte a magyarság egészét. Tulajdonképpen a polgárság, az értelmiség és a gazdag földbirtokosok konzervatív pártja volt. A nemzeti érdekek védelme – a magyar közösség politikai helyzetének a javítása, a szerb hatalom önkényének a megakadályozása, ami elsősorban az oktatás és a művelődési élet terén jelentkezett – mind olyan kérdések voltak, amelyek a magyarság valamennyi társadalmi osztályát érintették. A gazdasági és a szociális helyzet javulását a magyarság azonban csak az országos pártoktól remélhette; elsősorban azoktól, amelyek képesek voltak megszabadulni a nemzeti érdekérvényesítés és érdekvédelem terhétől, és fogékonyak voltak a nemzeti kisebbségek gondjai iránt is. Azoktól a pártoktól, amelyek programjuk szerint az agrárreform kedvezményezettjei közé emelhetnék volna a magyarságot is. [...] A magyarság nehéz helyzete ennek ellenére nem változott. A városi képviselő-testület magyar tagjai továbbra

sem használhatták anyanyelvüket, továbbra is alkalmazták a névvegyelemzést, ráadásul megszüntették a zentai gimnázium felső tagozatait.

Mészáros 1981, 182–183.

Református egyházi lapok Jugoszláviában

Magvető – Az S. H. S. királysági református keresztyének egyházi lapja. Megjelenik havonta egyszer. Felelős szerkesztő Ágoston Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal Feketehegy (Bácska).

Säemann – Reformirte Kirchenzeitung für das Königreich S. H. S. Erscheint monatlich einmal. Verantwortlicher Schriftleiter Peter Klepp Obersenior. Hauptmitarbeiter Daniel Gutsohn, Levi. Neue-Werbas.

Subotica Református Élet – Szerkeszti Kovács Sándor lelkész.

Harangszó – Újvidék, Beocsin, Budiszava és Titel református egyházak hivatalos lapja. Szerkesztik Horváth Lajos lelkész és Gutsohn Adolf levita, kántor.

V. Becskereki Református Egyházi Élet – Szerkeszti Szabó Zoltán lelkész.

Pancsevői Református Egyházi Élet – Szerkeszti Vass Antal lelkész.

Debeljacsai Református Egyházi Híradó – Szerkeszti Gachal János lelkész és Tóth Bálint hitoktató, levita.

Staramoravica Református Keresztyén Egyházi Élet – Szerkeszti D. Dévay Lajos lelkész.

Sombori Református Keresztyén Egyházi Élet – Szerkeszti Benkő Viktor lelkész.

Árvaházi Naptár 1928, 81–82.